

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegraful ese de două ori pre septembra: Dumineca și Ioi'a. — Prenumeratunie se face în Sabiu la expeditorul foiei pre afara la c. r. poste en bani gata prin seriori francate, adresate către expeditia. Pretul prenumeratunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ea pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nº 26. ANULU XX.

Sabiu, in 30 Martiu (11 Apr.) 1872.

tră celelalte părți ale Transilvanie și pentru principale din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si terti steiene pre anu 12 1/3 anu 6 fl. Inseratele se platește pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetitie cu 3 1/2 cr. v. a.

Cu 1 Aprile se deschide prenumeratiune nouă la „Telegraful Român” pre langa condițiunile espuse in fruntea foiei.

Cu același ocasiune rugămu pre p. t. abonanti a serie lamuritul locului afărei densilor si posta ultima, incătu sa corespunda cu numirea postei ultime in limbă oficială; in fine sa grăbesca cu abonamentul pentru că sa ne scim orientă cu tiparirea exemplarielor.

Editur'a.

I. S. Archiducés'a Gisella este logodita cu Prințipele Ludovicu de Bavaria. Din cauza acestui eveniment cas'a magnatilor si a deputatilor au tramsu deputatiuni, cari sa grătuleze M. M. L. L. Imperatului si Imperatesei.

Ce-va despre necessitatea instrucțiunii.

Willst du immer weiter schweifen
Sieh' das Gute liegt so nah'
Lerne nur das Glück ergreifen
Denn das Glück ist immer da.
Göthe.

(Fine.)

In cele premergătoare amu consultatul trecutul si amu constatatu starea presenta a scăolelor noastre poporale nu pentru aceea, că sa sfârșită numai dora lauda si scuse pentru cătu s'a facut si nu s'a facut inca pâna acum, ci mai vertosu pentru aceea, ca recunoscendu necessitatea cea ardentă a investițialui elementariu, sa accelerâmu pasii in promovarea acelui'a si mai alesu sa nu consumâmu poterile noastre cu indeplinirea trebuintelor secundarie, căci si aci s'ar putea aplică in inteleseu moralu diacl'a, ca „cumparandu aceea, de ce nu avem lipsa, vomu si siliti a vinde aceea, de ce avem lipsa.”

Este tempulu supremu astadi, că fia-care inteliginte românu si cu deosebire organele confesionale chiamate spre acelsa sa conlucre spre radica rea scăolelor noastre la o stare mai buna, pentru ca de-si amu constatatu mai susu in generalu, ca investițialul nostru au propusitu multu in tempulu celu scurtu alu renascerei sele, totusi cu intristarea trebuie sa constatâmu in specialu, ca in unele părți nu s'a facut mai nimic'a, seu pră putinu. Unde scăolele au remas la noi pre o trăpă mai inferioara, pentru ca nu s'a potutu face mai multu, acolo este de excusat; unde insa nici pre departe nu s'a facut aceea, ce se poate face, acolo este de regretat.

La scăolele din Sabiu incurgu una numero statu de insemnatul de teneri români, precum in nici o cetate din Transilvania, nu se mai intempla. Lucru firescu, pentru ca impreguriimea Sebiului constă din cele mai imopulate, si mai amu poate dice, si avute comune romanesci. Dintre scăolele Sabiu-lui insa nici macaru o scăola capitolu nu este romanescă. Tinerii nostri de josu incependo, pâna susu suntu siliti sa studieze prin scăolele strainilor, in limbi straine. La Sebiu inclina 3 protopresbiterate dintre cele mai ponderoase dupa numerul si censulu loru, ba au fostu si este si de prezente Sabiu-lu inca resedintă a tutoru 3 scănelor protopresbiterale. In fruntea acestoru tracte protopopeschi, au fostu in trecutu si suntu de prezente atari barbati, dela care pre dreptu s'ar putea acceptă multu.

Cu tôte acestea cugelat'au vre-unulu din protopresbiterii numitelor tracte la insinuarea in Sabiu, că intr'unu centru, unde suntu atâtes scăole — la insinuarea unei scăole bune normale bateru deocamdata? — Cugelat'au ei toti laolalta pentru ra-

dicarea unei scăole normale, precum au multe din comunele satesci?

Eu dicu, ca ei n'au cugelat de felu la acestea, pentru ca altcum de multu poteam avea in Sabiu, deca nu unu gimnasiu seu scăola reală bateru o scăola capitolu.

Brasovenii au creatu mai intâiu scăoli normale bune, dupa aceea au facutu gimnasiul inferioru apoi celu superioru, mai departe au creatu scăoli reale si comerciale, s'au ingrigit u pentru unu editificiu maretiu de gimnasiu, pentru crearea de stipluri etc. Acestea tôte suntu sacrificii adeveratu nationale, că esfusu alu inimile loru adeveratu romanesci.

Ei n'au umblat cu saculu spartu dupa ideile nereale: Protopopii, ce iau condusu bisericesce, au fostu la inaltimia missiunei loru, au staruitu din tôte poterile pentru realizarea acestoru institute salutari, au priceputu mai bine interesele nationale si au conlucratu, că sa faca si pre celu mai din urma poporénu capace pentru acele interese.

La ce rezultate frumosu aru poate aduce o bona contilegere intre numerosele si avutile comune ale amintitelor 3 tracte protopopeschi dela Sabiu! Nu numai o scăola buna normale, ci si reale si mai multu s'ar putea inființa cu cea mai mare usiurata in Sabiu. Dara initiatu'sa lucrul din partea conducătorilor competenți? Facutu'sa colecte spre unu altare scopu? Nici vorba!

In Sabiu este Seminariolu archidiocesanu teologicu dimpreuna cu unu cursu de pedagogia, — gratia Escoletiei Sele, Parintelui nostru Archiepiscopu si Metropolitu — adusu intr'o store dupa impregiorările noastre destolu de buna. Cându s'a nascutu vorba in Sinodele archidiocesane din anii trecuti pentru insinuarea unei scăole de modelu lângă institutul nostru archidiocesanu pedagogico-teologicu, in care pre lângă studiile teoretice, sa faca candidati de investițiali si studii practice, — eata ca Sinodulu, cautandu inدرépt'a si stâng'a, nu afla alte midiloci, decât că sa se scrie in Arhidiocesa o colecta pentru insinuarea unei scăole de modelu.

Dara unu midilocu mai departe decât colecta in Arhidiocesa n'au potutu alege sinodulu archidiocesanu, si rezultatele voru arăta mai apropiu neopportunitatea lucrului. Decealaltă moduri nu se va incercă pentru realizarea ideei acestei — apoi multu va trece pâna la insinuarea unei scăole de modelu in Sabiu.

Ce bine era inşa, deca scaunele protopopeschi dela Sabiu se ingrigau sa faca numai aceea ce le era datorintă, acum n'ară trebui sa se ingrigiasca sinodulu archidiocesanu pentru radicarea unei scăole capitale in Sabiu! Ce bine aru si, că macaru astadi protopresbiteratele Sabiu-lui sa-si cunoască chiemarea loru, căci in scurta vreme amu avea institutie de crescere natională in Sabiu si indirecte s'ar indeplini o trebuinta ce atinge Arhidioces'a intréga!

Decealaltă ce aru putea usioru, nu facu, ce este de folosu, apoi ce potetu acceptă dela aceia, ce mai anevoia potu. „Decealaltă lumină, care este intru tine, este intunericu, dara intunericul cu cătu mai multu va fi.”

Sebesiul este unu orasieu cu unu numero insemnatul de locuitori români, omeni cu stare, cu o impreguriime mai totu romanescă — cu comunele cele mai imopulate si cu stare bunisioră. Parintele protopopu, ce stă in fruntea acestui tractu este unu barbatu, dela care nativitatea aru putea face unele modeste acceptări; cu tôte acestea orasieu Sebesiu n'are o scăola nici macaru, cum suntu multe din comunele noastre satesci.

Comuna nostra romanescă din Sebesiu are preliminate pentru investițiali visce salarii bune si ele s'ar putea face si mai bune, căci avem in

acelu orasiu o clasa de neguiaitori si cetăteni români. Salariile insa se micsoră si se reduc din anu in anu — dupa cum este investițialul. Datorintă inspectorelui districtual de scăole aru si, că sa nu acomodezie salariul dupa investițialul, ci pre investițialul dupa salariu; acolo se sustine din partea românilor două clase poporale că vai de ele — pre cîndu o mâna de sasi din acelu orasiu sustine unu gimnasiu inferioru si poate in currendu si superioru si au o cladire foarte frumoasă pentru gimnasiu.

Ai nostri nu se invata nici din exemplul, ce le sta dinaintea nasului loru. Români n'au ce-i mai multu, in totu tractul Sebesiului o scăola capitolu, si scăolele elementare nu suntu nici pre de parte aduse in aceea pozitie, precum le permite la mai multe din ele, starea loru materiale. Comuna Pianulu de Josu are o scăola tare de rendu, macaru ca scăola are unu fondu frumosu, si pre lângă o administratiune buna, aru poate si si mai frumosu, are in folosinti'sea o măra si comun'a fiindu impopulata aru poate face multu! Ce este inşa cauza? Nici'altu-cev'a, decât indiferentismul Parintelui protopopu, carele nu iesa eu anii in aceea comună, macaru ca i este dinaintea usiei.

Ce face par. protopopu alu Oresciei etc. pentru inaintarea investițialului nostru poporului? Horabile dictu!

Dupa tôte acestea constatediu, ca deca lângă saracia si neajunsurile poporului nostru in unele locuri, voro mai veni si indiferentismul si indolenta intelligentie noastre prin alte locuri, atunci de buna semă, ca nu vomu merge departe, nici nu vomu radica poporul nostru moralicesce si materialicesce. Pecatul loru va fi!

Epistole dela tiéra.

(Curmare.)

Sa mai lasămu ince azi in pace omenii, dle redactoru, istoria si asiā va reveni cându-va a descrie in paginile sale cele ce se petrecu astadi in lume, — si in specia cele ce se facu, trecu si se petrecu astadi intre noi români; sa sperămu dara ca istoria va fi mai drăptă, mai imparciala decât ce suntu multi publicisti d'ai nostri in diu'a de astadi; sa sperămu ca va veni timpul — cându se va face lumina, cându se va vedi intru aratare: cine si cari au fostu cei ce au luptat — săra a venit interesele private — pentru multu probat'a nostra nație? Istoria va lamuri cându-va situația cea intunecata la noi astadi — prin sîretia si mult'a măiestria celor ce lovesc in toti din drăptă si steniga, că asiā mai tardiu sa ramâna numai densii, sa incapă apoi comodu si linisiti in lume; istoria numai ea va fi in stare a face adeverat'a recensiu'ne asupr'a conducei fiesce cărui'a dintre barbatii nostrii. Carea va fi sentintă, carea va fi judecat'a istoriei noastre cându-va, acăstă nu o poate sci astadi omu moritoru in lume, — atât'a ince cuteteză a afirmă ca istoria, — decealaltă cum-va mai are sa fie ea drăptă, — nu va poate aprobă nici cându conduită acelor oameni, osii disprețuiesc, oresou si clevelescu pre semenii — loru, numai pentru ca vedi — acestea inca si au principiile si pareriile loru si poate pentru ca acestea convinsu despre dăunale ce li produce inertă, nu vedu, nu află alta cale pentru usiurarea suferintelor ce ni apasa, decât numai in impreuna lucrarea din tôte poterile, a tuturor românilor, — seu pre scurtu disu cu activitate.

Istoria ince va mai întârzi ce-va, si noi i vomu ramânea datori a ni dă socot'a pentru fiesce care momentu trecutu — nefolositu.

Cu denumirile la tribunale preste totu o pati-

râmu după cum se și, — apoi cu alegerile municipiale totu asiá, și dieu în nacadioul meu m'a taialu și risolu une ori de redactoru, cându audiamu pre cei dragi de ómeni mari eari se credu numai și pre si-nesi singuri de nationalisti, — în ce chipu — pâna și rezultatulu celu de batjocura alu denumirilor la tribunale și alu alegerilor prin municipiole comitătense inca mi ti-lu atribuiau totu numai activistilor, și in linea prima „Sibieniloru și Brasioveniloru.“ Nu cum-va óre dle redactoru, activistii — ai naibei — sa fia cum-va caușă căci astă vîra au esundat apele și nu s'a pré facut bucatele? Si déca cum-va la var'a viitoré aru urmă și o seceta, carea ne aru aduce pre capu o lipsa mare, — nu iamu trage óre și pentru acést'a la respundere totu pre acesti activisti? De ce nu? Sa mi ti-i cam mai saturâmu apoi de activitate.

Dara ce-va mai seriosu. Amu cadiutu la denumiri și la alegeri prin municipii. Mai avem acum înainte-ne aplicarea legii comunale. Astădă mâne comunele se voru organisa, și se voru face alegerile pentru judi comunali și notari. Amu cercatu in susu și in josu, că sa aslu incă și ce prospecte putemo ave baremu cu alegerile notarilor? — Legea comunala garantădu unu dreptu destulu de frumosu pentru poporu in mania voturilor virile, dara de vomu umblă și aci sfasiati, de vomu mai stă și aci cu mânila in sinu că nu cum-va sa se vateme principiu de passivitate, de nu se va intruni tóta inteligiția nostra, de cum-va nici astă data nu se voru moderă unii a aruncă tóta responsabilitatea pre cei-a-lalti, — cu unu cuventu: déca cum-va inteligiția nostra nu va dovedi nici aci destula maturitate și o activitate barbată, apoi sa nu ne mai mirâmu, déca și aci unde potem face și lucră, și de unde potem speră cele mai sigure resultate, inca vomu remanea pacaliti.

Postulu de judi și notari comunali prescris in legea comunala, este unu postu destulu de momentosu pentru poporul nostru. Unu notariu comunala harnicu este unu ampliatu — unu factoru însemnatu atât pentru statu cătu și pentru poporul nostru. Eu speru ca juristii nostrii nu voru desconsideră acestu postu, prin care li se imbia oca-sione a veni in atingere imediata cu poporul.

Multe inca s'aru mai potea face bine, — molte lupte s'aru potea inca castigă — atunci cându asurăsiu a sementia a neincrederei nu s'aru și incubat in sinulu barbatilor nostrui inteligiți; — cându ambisiunea vana a multor'a dintre ómenii nostrii, s'aru mai stemperă ce-va in vescovit'a loru comanda asupr'a bietei nationi, și déca acei ómeni s'aru mai moderă ce-va nitiul de a lovi fără lecă de sfiala

in toti căti nu i temaiédia, și nu li cadu la picioarele loru că slavulu indianu la pôlele domnului seu. Sa sperâmu ince cu târia in Ddeiu, dle redactoru! pentru ca numai bratiul seu celu tare și poternicu mai este in stare a ni scôte din confusionea și incurcaturile cele triste in care ni astădă. Sa audim de bine!

— o.
Din Comitatulu Clusiului, Martiu, 1872.
(Urmare si fine).

Inainte de a merge la descrierea perfractării congregatiunei comitatense tenuile in 14 și 15 Martiu a. c., nu potu sa nu facu o privire și asupr'a celor decurse intre acestea dăve siedintie. Români din locu și din tienutu simtiendu lipsa unei discussiuni mai detaiata a causei noastre nationale, mai de multe ori și cu tóte ocasiunile bine venite au luat la consultare: ce procedere aru trebui sa inaugărânu, și pre ce eale aru și mai consultu, sa mergemu, că sa promovam interesele noastre nationale in tempulu de fatia la vîsa alegerilor de deputati? Intrunirile aceste confidențiale au avut de-o-camdata rezultatul acel's, ca toti participantii s'au convinsu, despre necesitatea unei conferințe generale a românilor transilvaneni, unde apoi desbatendu-se din firo in peru argumentele aduse de unii și altii — activisti și passivisti, sa se staboredie o programa, după care aru și sa procedem fatia cu alegerile viitoré, că sa esim odată din caosul, in care ne astădă adi. — De loculu conferinței l'amu astădă mai potrivit Alb'a-Julia că centralu tierei. — In privit'a modului convocării divergédia parerile; unii sunt de parere, că sa se convóce prin 2—3 barbati independenti și natiunalii zelosi; altii pre lângă o convocare prin cutare și cutare barbatu nationalu; — iéra altii mai cu séma cei de opinionea activităției — astă mai consultu a se convocă conferința prin comitetulu permanent national din 1861/3, care să adi susta, și care intrunesce sforea inteligiției noastre nationale, barbati căi mai demni de increderea nostra, și carii chiaru prin increderea nationei s'au pusu in frontea conducerii cauzelor noastre nationale. Eu din partemi inca aslu mai corespundetore acesta modalitate de convocare.

Evenimentele din diet'a Pestana inca trebuie să ne indemne la o consultare nationala. Acum, cându români din tóte partile dau dovedi de viața nationala, — acum, cându vedem uiscări înaintătoare și salutare in tóte ramurile vietiei noastre na-

Mi va iertă onoratulu publicu cetitoriu, déca intre asemenea simțieminte durerose, nu voi poté prezenta o icóna mai detaiata despre siedintele congregatiunei comit. din 14 și 15 Martiu a. c. — noi nu voi a abusá cu pacient'a cetitorului, nici nu vreau sa ocupu spatiul ingustu dar' scumpu alu sfioi năstrei cu descrierea unor perfractări mai multa interne locale a comitatului, ci provocându la impartasirile speciale a jurnalelor magiare din loco: Kelet și M. Polgár, — (din care multa nemănu bucură, cându și „Telegrafulu“ aru aduce estracte despre atari perfractări — precum o facu aceste foi din foile năstrei sub: r o m á n l a p i s z e m l e,) despre aceste siedintie congregatională, — voi a aminti pre scurlu numai cele mai momentose și de interesu nationalu.

Fatia cu organizarea comunelor și notariilor ceru alesu decisu, a se invia comunele, că sa se restauredie pre bas'a legei comunale, — sa si conscrie virili și alegatorii din comuna, sa se declare, cum voi escu a se grupă in notariate? — Apoi s'au esmisu o comisiiune pentru elaborarea unui statută

unu ce forte acceptatul la Romani in tienutulu acestu-a. Ea óre cum i inviozisea tóta anim'a. „La bun'a-vestire vinu rendunelele.“ Ce bucuria pentru tineru și betrânu! Toti abia apuca sa le véda. Câte rondele vedi mai intâi, eu atât'a ómeni vei fi pre ceea lume laolalta; se intielege ca in raiu, dice tieranulu.

Mei departe 'li spune căte o betrâna, ca cându vedi rondelele mai intâi, sa stai in locu și sa sapi sub piciorulu dreptu, ca vei astă unu carbune, cu care te poti scapă ori și cându de friguri, déca 'lu beai cu apa.

Bróscele inca-'li spune ori și cine ca dela „bun'a-vestire“ nu 'su mai multu bune pentru ca incepu a cantă.

Sierpii acum esu din pamentu, și déca bolbo-rosescă óia in ierba, e semnu de o véra manosă. Petru.

Datenile la immormentarea mortiloru din vechime pâna in tempurile năstrei.

(Curmare).

Óre-care asemeneare cu datinele acestea au ceremoniele Chinesiloru după cum se descriu ele din partea mai multor'a, cari au caletoritul pre acolo.

La acesti'a se asociédia la conductu barbali și femei, ce pôrta jele; ceste din urma duse mai multu in lectice albe. Pentru ca colorea de jela a Chinesiloru este cea alba. Înaintea mortului se pôrta simbolulu ocupatiunei, ce a deprinsu mortulu in vietia, și pre densulu este o tablită, pre care sta scrisu numele și caracterul lui. Processionea se intempla 29 diile după mórte. Tablită se punea intr'unu foisoru de apru cu parfumerii și daruri onorari, și astfelio se ducea înaintea sacerdului, mai

târdiu se aducea cu processiune indereptu, și la persoane avute se conservă in salele strabunilor, iéra la cei seraci in case. Copiii și consângenii urmău pâna la locul de inmormantare, cari dintru inceputu erau tienuturile cele mai fructifere, fără nici o ordine, imbracati in albu, sub sunetul tobelor. Dealtmintrea mortii nici odata nu-i ingropau in launtrul cefatilor său a murilor, ori a templelor ci intr'o departare anumita dela locuințele celor vii. Pre cându cei avn'i radicau deasupr'a mormentului mausolee pompöse, pre atunci cei miseri se multiamău numai cu construirea de colibe de paia său case mici de tiegle, său și cu acoperisie de lemn. Dupa instructiunea data de Confucio (Kong-fu=tsé), renumitul inteleptu alu Chinesiloru, de a cărui doctrine inca și astădă se mai tiene o mare parte a poporului trebui să se sacrificetotu pentru o inmormantare cuvenicioasă a parintilor, de aceea chiaru și cei seraci 'si dau tóta silint'a pentru a înfrumusiá mormintele iubitilor loru. Dupa scirile cele mai nòue ale caletorilor, chinesii nu-si ingrăpa in pamentu pre adormiti loru amici, ci sacerdul 'lo punu pre pamentu și-lu acoperi cu rogojina său scortă și facu o radicatura de pamentu preste densulu. Pre insulele Tatchu au observat caletorii morminte de form'a potcăvei cari au servit pentru generatiuni intregi din secolu in secolu, și s'au folositu astfelio ca sacerdul cu cadravulu 'lu puneau 7 ani in densulu, după aceea se scoateau afară și i pastrau in apropierea templilor in urme său in caverne de stânci.

Petriu-Petrescu.

(Va urmă.)

FOIȘIORA.

Serbatoarea bunei-vestiri, și unele superstitioni impreunate pre alocurea cu dens'a.

De cându eram elevu in scóolele din Bistriția mi-aducu aminte, ce-mi spunea, la serbatorea „bunei-vestiri“, Georgiia unu betrânu la care me astădă in cuartiru. „Déca vrea cine-va, 'mi disse elu, se fia pescariu bonu, amu auditu din betrânu, ca sa se duca in diu'a „bunei-vestiri“ la sănt'a biserică, sa iee de acolo anafora și sa mérge după aceea la pesce. Care pesce 'lu va prinde mai intâi sa-i pună o farimatura de anafora in gura, sa-i dica: date și cu căti te vei intâlni, spune-le la toti sa vina la mine, și eu acestea sa-lu lase iéra in apa. Preste totu anulu cându va merge după aceea a pescui va fi forte norocosu totu-deun'a va veni cu strătu plină.“

Si d-ta, l'amu intrebătutu atunci, pentru ce vini mai multu cu ea góla? căci și densulu era unu pescariu pasiunatu.

Eu, dragulu badei, m'amu temutu sa facu un'a că acést'a, 'mi responde betrânu.

In tienutulu Reghinului sasescu circulă in copilaria mea superstițiunea, ca cine vrea sa fia venitoru bonu, sa se duca iéra la biserică in diu'a „bunei-vestiri“ și după ce va luá o farimatura de anafora, sa mérge cu dens'a, sa facă intr'unu pomu o gaurice, și sa o pună acolo și apoi sa tielescă din departare asupr'a ei. Puscătura negrescută va nimri in anafora, din care va curge sângel. In totu anulu apoi va fi pescasius forte mare. Dara astă e peccatu mare și de aceea nu probéza nime.

De altmintrea, „buna-vestirea“, și acum este

pentru regularea administrării comunale. Tote sunta de a se fini pâna 1 Ianuie a. c.

Sau per tractatu si decisu imparțirea lucrului de drum la drumurile comitatense deja gata, incepute si incepente.

Cu acela ocazie au venit la discussione si propunerea pentru scutirea unora comune bisericescii dela facerea drumului in favorul zidirii de scoli si biserici, dar fratti magari asiati tare ingrijati de interesele loru materiale, nu se ingrijesc multe de innaintarea si promovarea culturei poporului nostru si a loru, nu le pasa, de va remanea acesta inca cateva decenii totu prostu ca vita. — In diezaru au fostu lupta infocata si capacitatile suscute atat in comisjunea permanenta catu si in siedintele publice — de bravi nostri nationalisti Vas. Rosiescu, Ladis. Vajda, Maxim Lazar, P. Nemesiu, Demetru Cosm'a, si parinti si de unii preoti reformati adeverati apostoli ai cultivarei si luminarei poporului, — caci cu o majoritate de 2 voturi au facutu in ventu tote capacitatile. — Numai pre bieti caratori bisericesci iamu potutu scuti dela greutatile publice. —

Asemenea lupta inversiunata au produsu mai cu sema in comisjunea permanenta procederea szolagbieraelor cu servitori privati, pre spatele comunelor cercuale, caci asiati numitele strazse stabile nu voru avea altu servitul decat la mas'a szolagbireului se umple pahara si pipe cu tutunu nationalu. —

La propunerea comembrolui L. Vaida s'a decis ca romani sa fie conchiesati de aci inainte prin convocatorie in limb'a romana, si ca decisulu in privintia declararei limbei romane de eficiene, sa se comunice cu tote jurisdicțiunile spre accomodare.

Cu privire la cele scolare, sau decisu a se da o subvenție de 600 fl. pre anu la scola agronomica si civila, ce se va insinua in B. Huniad pre spesele statului, din care 200 le va purta orasul Hoidin si 400 fl. 3 cercuri concentrante aci cu majoritatea locuitorilor romani. Firesc romani au pretinsu, ca sa se redice pentru pruncii din cercu clase paralele cu limb'a romana, ce insa o va decide senatul scolasticu. O scola elementara superioara se va ridicata pre eampia in Mociu cu limb'a propunerei romana.

In fine trebuie sa observem, ca membrii romani cei de sat, — sau portau ca nisice eroi in tote discussionile obvenite si totudinu' au luptat pre langa opinioniile cele mai liberale, sau facutu demni de increderea pusa in densii prin alegatori. Insa cu durere trebuie sa adaugu si aceea ca mai jumetate din membrii romani nu sau presentau la adunare, si prin acela in mare mersura abusada de increderea alegatorilor.

Esprimandumi stim'a deosebita sum.

Ala Prezoratii redactioni Stimulatoru.
N. de Carbonariu.

In „Albin'a" nr. 25 astamur urmatorul articulu:

Situatiunea in Transilvani'a.

Ce e cu Ardelo? Cum s'a socotit Romani: vor alege seu nu — pentru diet'a viitorie din Pest'a? — Activistii si cu passivistii — cum stau, este speranta si posibilitate ca sa se inteleaga, seu voru remane totu mereu sfasiati?

Acesta, si unele asemene, suntu cestiunile ce se audu preotindeni, printre noi si printre stranii — se ventilidea prin multime de articli, publicati si nepublicati. Aceste cestioni noi de una timp amu urmatu ele studiu cu scrupulositate si fara preoccupatiune, de prin gazete si din informatiuni private, directe si indirekte.

„Gazeta Transilv." si „Telegrafalu Romanu" sjunsera ambele pana la nr. IX, in sirul de articli, ee de multe continua a scrie, cea d'antaiu pentru d'a justificare „passivitatea," cest'altu pentru d'a motivare „activitatea." Vorbe multe se facu — firesc, in ambele parti, caci caus'a e mare si complicata; lumina deplina insa, canta sa marturisim ea abia suntemu in stare sa estragemu din tote.

Mai deunadi, in timpul petrecerii de patru dile in Sibiu eram gata a tinea o conferinta politica privata asupra situatiunei; dar dupa ce cunoscuram unele impregiurari genante, renunclarum la aceasta dorinta, cautaramu insa intineri particulare cu multi dintre domnii — din Sibiu si de prim parti, apartienatori unei, seu celebra-late, seu — nici unei tabere politice. Din toti si — dupa lote, spunendu in putine cuvinte, ieta ce amu astazi:

In privintia scopului nationalu, pre cum de sine se intielege, nu esiste nici cea mai mica diferinta: toti dorescu, — mai multu, toti pretindu apararea mai cu energia a drepturilor politice ale nationei romane din Transilvani'a si intre acestea expresu si a autonomiei tierii.

In privintia modalitatii, pasifrei, — cu un cuventu, a cestiunii — cum? — opinioniile inca se aprobia, si — contraste neimpacabili chiaru n'amu astazi.

Toti cu totii recunosc ca, cesa ce s'a facutu — de trei, ba de cinci ani pana astazi, este pre putinu, si ca prin urmare trebuie mai multu si mai cu energia facutu.

Nu se mai gasesce — intr'un a sena alta tabera, sufletu curat si luminat de romano, carele sa crede ca, printre passivitate, egale cu trandavija, prin abtienerea absoluta dela orice miscaminte si alegeri politice, aru si oduso, seu aru si in stare a aduce vre-un castig nationei romane, si — intocmai nu se mai gasesce nici chiaru intre cei de frunte activi, unu sufletu curat de romano, carele aru pretinde ca, prin alegera si tramitera la diet'a din Pest'a de vre-o dice ori cinci-spre-diese deputati romani, pentru ca aceia sa se asiedie in drept'a si mereu se votedie cu „igen," cu guvernigiu impilatoriu, — s'ar poti catusi de pucinu iudeptata sorte, redicata vediua nationei romane din Ardelu.

Si — spre acela buna lamurire a cestiunii, intr'adeveru multu au contribuitu articulii cei multi si bine scrisi si in „Gaz. Tr." si in „Tel. Rom." Anume cestu din urma, prin poterea argumintelor sale — nu atat directu pentru activitate la alegeri, catu mai vertosu in contra explicarei si aplicarei passivitatii prin asiati numiti „passivisti", a spartu fundul la bute, a desfundat cestiunea.

Judecandu dupa impregiurari si date cum le avem, asiati ni se impare ca, pre bine „Tel. Rom." — de-si nu directu deslega, dara indirectu indegeta in alu IX-lea articulu, despre „Motivele si resultatele passivitatii", — prin ormatorele pasagie opinionea publica, precum ea mai pretotindenea, in majoritate se manifesta astazi in Transilvani'a:

„Daca passivistii folosindu-se de poterile romane, aru si facutu cu ele pressiuni asupra majoritatii dietei si a regimului de astazi, spre a esoperi concessiunile necesarie in favoarea dreptelor postulate ale romanilor, seu credintu ei a priori, ea, dupa cum s'au respectat mai de multe ori, cu diet'a si regimulu de astazi nu poti ispravi nimic in casulu acesta s'ar si adoperat de a alege in cele 15 cercuri, in cari romanii dispunu de majoritatea voturilor, totu atati alegeri romani de calibrul principiilor loru, iera in cele-lalte cercuri, unde cele-lalte nationalitati, dupa cum vedem, suntu impartite in guvernamental si opositionali, aru si aroncatu voturile minoritatilor romane in disculu opositionalu alu cumpenei electorale: atunci lumea pota ca aru si disu! Mei activisti, paditi ve treba! lasati pre passivisti in pace! Nu vedeti voi, ca passivistii n'au incredere in majoritatea dietei de astazi, prin urmare nici in regimulu esitu din aceea; — ei se folosesc de arm'a constitutionale, ca sa scota prin forta alegerei in locu de 75 de alegeri deakisti 75 de opositionali, si intre acesta catu se pota de multi romani, ca asiati sa delature majoritatea deakista si sa scape de regimulu de astazi, — prin urmare ei luera dupa unu programu celu putien plausibile, si spre unu scopu, ce convine convingerii loru politice!"

Dara candu vedem, ca passivistii se plangu amarui asupra majoritatii dietei si a regimului de astazi, si totusi dupa program'a passivitatei loru, abtienendu-se dela urna electorale, numai intaresc pe acesta majoritatea dietei si pre regimulu esitu din ea, — apoi dieu! lumea va sta uimita, si nu va prinde nici de cum, ca ce voru passivisti cu atitudinea loru?"

Ce este mai naturalu, decat ca, facia de acelui ce te apesa la pamant, pentru ca esti romanu si vrei sa remani romanu si sa te desvolti si afirmi ca stare, — sa te servesti de resistintia seu opositiune; insasi „passivitatea politica," are valoare si eficacia numai ca medilou de resistintia; — unde poterea resistatorie lipsesc, ea este morte, morte — ee e dreptu la inceputu provisoria, din carea insa prin longa continuare, pota, ba trebuie sa nasca cea definitiva!

Amu observat si — constatam cu placere ea „Tel. Rom." de cate ori se razima pre opinionea publica genuina, purorea argumenta corectu, de si este sgarcit in tragerea tuturor conseintelor, — ee insa trebuie sa-i iertam pentru posetiunea sea ca organu personale alu Mitropolitului. Si asiati destulu ca, cesa ce elu in cele mai susu citate, eam sub reserve si conditionat, mi spune inea mai neinte audisem dela barbatu — si activisti, si passivisti, si esemenea si dela unii ee stau in medilou, impreunandu ambele programe.

Nu esiste dura vre-o esentiala diferinta, — la multime celu putien nu — nici in acela privintio. Multimea, cum credem, in majoritate tare precumpenitoare, recunosc ca alegerea de vre-o 12—15 deputati romani, nedependenti si resoluti, si pre langa acela sprinirea opositionei magaro prin tota celelalte cercuri, aru fi de o eficacitate nemidleocu multu mai mare decat — punerea manilor in sinu si lasarea, ba inca ajutorarea guvernului ca sa algea pretotindeni dupa draga voi'a sea, spre totala ignorare a causei romane.

(Va urmá).

Diet'a Ungariei.

In siedintia din 26 Martiu a casei deputatilor se cetece mai intai si autentica protocolu siedintiei precedente. — Presedintele anuncia dupa aceea mai multe petiuni dela jurisdicțiuni cari se transpuna comisjunei de petiuni. — Mai multi deputati si ascernu mandatulu de alegere comitetului verificatoriu. — Dupa interpellationi particularie si altele presinta referintele comitetului petiuniaru, M. Uermeny, programul 61 alu petiunilor rezolvate de comitetu. Se va tipari si pone pre Sambata la ordinea dilei! — Referintele comitetului permanent verificatoriu, P. Ordody, raporta verificarea mai multor deputati pre langa reserv'a terminului de 30 dile pentru ascernerea vre-unui protestu.

M. Uermeny: De ore ce amu sperantia ca proiectele de lege despre clad rea druinurilor de feru fara garantia de statu pota voru veni la ordinea dilei asiati dura propunu ca casia sa transpuna pentru prim'a data aceste proiecte de lege comitetului druinurilor de si comitetului financialu. A. Trefort se alatura pre langa propunerea acela; dupa ce si L. Csernatony o springesce o accepteaza cas'a.

Se trece la ordinea dilei la care sta continua desbatere despre introducerea novelei de alegere. In siedintia acesta vorbesu pre langa altii la acestu obiectu P. Szantagh A. Szilády, Th. Vésey si G. Varady. — Siedintia de sera nu se tiene astazi exceptionalmente, de ore ce deputati suntu ocupati in sectiuni.

In siedintia din 27 Martiu se cetece si autentica de asemenea mai intai protocolu siedintiei precedente. — Mai multi deputati ascernu petiuni, cari se transpuna comisjunei respective. — Se facu dupa aceste din partea mai multor deputati interpellationi de interesu particulariu pentru noi, cari totu se transpuna ministrilor respectivi.

Se trece la ordinea dilei si se continua desbaterea speciale despre introducerea in legea electorale. — A. Körmenty se dechira dupa o vorbire de 1 1/2 pentru propunerea lui Madarasz. Pentru Madarasz mai vorbesu L. Salamon, pentru propunerea lui Csernatonyi vorbesu Fr. Domahidy si N. Lancovics, A. Lancovics — respingendu decisivu inculparile produse de vorborii dela steng'a contr'a dreptei — vorbesu pentru testul proiectului! — In siedintia de

Sér'a

si motivédia K. Tisza propunerea sea sub aplause viue din partea stengei, aplica in acoa motivare adese cuvintele „desvoltare de dreptu si furtu de dreptu" si recomanda in fine primirea propunerii sele. La obiectu resp. ordinea dilei mai vorbesu Szakacsy si A. Csanady. A. Mocioni vorbesu pentru dreptul comunu de votare si documenteaza din o vorbire a lui Csernatony ca cas'a respinge dreptulu comunu de votare nu din motive teoretice ci din frica de nationalitati. Natiunea magara n'are in tiéra suprematia naturale, ea vrea deci a sustineea prin tote midilocile ea artificiosa. Unghirii insesi facu din acea o cestiune de nationalitati si voiescu a supune celelalte nationalitati. Vorboriul voteva pentru propunerea lui Madarasz.

In siedintia din 28 Martiu a casei deputatilor se autentica protocolu siedintiei precedente. Presedintele anuncia mai multe petiuni dela jurisdicțiuni, cari deodata ca cele ascernute de catre singuraticii deputati se tramtii comisjunei petiuniaru. La propunerea duoru deputati cas'a decidea a nu mai tieuea dupa amedi siedintia; siedintia proksima se va tieuea dupa serbatori Marti. — Referintele comitetului centralu, V. Szilágyi ascerne raportul despre proiectul Ludovicelui. Se va tipari. — Cu aceste trece cas'a la ordinea dilei si continua desbaterea despre introducerea novelei de alegere.

